

Danmarks Nationale Strategi for Open Access

Open Access er et spørgsmål om at få den maksimale effekt ud af forskningen.

Gevinsterne for danske virksomheder, dansk forskning og det danske samfund med fri adgang – Open Access – til forskningsresultater er mange. Med en øget tilgængelighed for alle til videnskabelige artikler på nettet vil vi få en mere effektiv videndeling mellem forskere, forskningsinstitutioner og virksomheder. Open Access vil resultere i nye og forbedrede forskningsmuligheder – specielt inden for tværdisciplinær forskning – og forbedre adgangen til forskningsbaseret viden for virksomheder og andre og dermed bidrage til, at den nyeste viden hurtigere kommer ud og skaber innovation og vækst i samfundet.

Vision

At skabe fri adgang for alle borgere, forskere og virksomheder til alle forskningsartikler fra danske forskningsinstitutioner finansieret af det offentlige og/eller af private fonde.

Forskere, universiteter og øvrige forskningsinstitutioner, forskningsråd og fonde, biblioteker, forlag og virksomheder spiller alle en afgørende rolle i at optimere videndelingen og anvendelsen af de nyeste forskningsresultater. Det er nu et spørgsmål om, at alle også bidrager til, at Open Access bliver implementeret på den bedste måde for forskningen og innovationen i Danmark.

Målsætning

At der fra 2025 og frem er uhindret, digital adgang for alle til alle fagfællebedømte forskningsartikler fra danske forskningsinstitutioner - med maksimalt 12 måneders forsinkelse.

Forudsætninger

At Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek (DEFF), forskningsbibliotekerne og forskningsinstitutionerne i god tid inden 2025, gennem forhandlinger med de videnskabelige forlag, arbejder for aftaler, der tillader etablering af Open Access til alle publikationer med maksimalt 12 måneders forsinkelse.

At forskerne og forskningsinstitutionerne løbende og til fulde udnytter de forhandlede rettigheder til at etablere Open Access, således at målsætningen er opfyldt senest i 2025.

At forskningsinstitutioner, forskningsfonde og Uddannelses- og Forskningsministeriet løbende monitorerer og stimulerer realiseringen af denne strategi (se måleteknisk bilag).

Internationalt er der allerede en stærk proces i gang for at udbrede Open Access. EU-Kommissionen, USA, Storbritannien, Tyskland, Holland, Irland og institutioner som National Institutes of Health, Max-Planck-Gesellschaft og Wellcome Trust er blot enkelte eksempler på aktører, der forsøger at udbrede Open Access via stra-

20. juni 2018

Styrelsen for Forskning og Uddannelse

Forskning og Forskningsbaserede Uddannelser

Bredgade 40
1260 København K
Tel. 3544 6200
Fax 3544 6201
sfu@ufm.dk
www.ufm.dk

CVR-nr. 1991 8440

Sagsbehandler
Hanne-Louise Kirkegaard
Tel. 72318246
hki@ufm.dk

Ref.-nr.
17/062761-09

tegrer, politikker og målsætninger. Danmark har tilsluttet sig flere EU-rådskonklusioner, der har til formål at fremme Open Access.

Således er danske forskere allerede godt i gang med at efterleve krav om Open Access – ikke mindst som følge af Horizon 2020, EU's rammeprogram for forskning og innovation, der stiller krav om Open Access til samtlige forskningsartikler med støtte herfra.

Strategiens genstandsfelt

Strategien er rettet mod at skabe Open Access til videnskabelige artikler og konferencebidrag i tidsskrifter og proceedings med ISSN. Videnskabelige monografier og antologier, publikationer om patenterede opfindelser samt ph.d.-afhandlinger og doktorafhandlinger er undtaget.

De grundlæggende præmisser for Open Access

For forskningen og for samfundsøkonomiens skyld er det afgørende, at de aggregerede offentlige udgifter til den videnskabelige publicering ikke øges markant som følge af implementeringen af Open Access. Den videre implementering af Open Access må ligeledes ikke indskrænke forskernes publiceringsfrihed. Begge forudsætninger danner grundlag for Danmarks nationale strategi for Open Access.

Open Access i Danmark betyder ikke, at staten skal erstatte de private forlags værdifulde bidrag til videndeling. Derimod skal implementeringen af Open Access, med hjælp fra denne centrale del af publiceringskæden, understøtte, at vi får spredt den efterspurgte kvalitetssikrede viden til så mange som muligt og så hurtigt som muligt.

Det er således afgørende, at Open Access i Danmark indeholder en fortsat kvalitetssikring af forskningsresultaterne i form af tidsskrifternes fagfællebedømmelse. Denne kvalitetssikring er den nødvendige kritiske gennemgang af forskningsresultaterne, som sikrer forskningens legitimitet. Uden den vil Open Access ingen effekt have.

Forudsætninger for succesfuld implementering

Strategien har primært fokus på såkaldt Grøn Open Access, idet det noteres, at den såkaldte Gylden Open Access er udbredt på en del videnskabelige felter og promoveres af en række internationale forlag og enkelte lande, f.eks. Holland.

Gylden Open Access dækker over en model, hvor tidsskriftet i sig selv udgives som Open Access, og alle dets artikler umiddelbart bliver gjort online tilgængelige gratis. Udgifterne hertil – Article Publication Charges – dækkes typisk af forskeren der betaler tidsskriftet/forlaget for offentliggørelse af hver enkelt artikel. For tiden indebærer denne model dog ofte betydelige meromkostninger for det offentlige i forhold til den eksisterende publiceringsmodel, hvor der betales for at læse artiklerne via abonnementer.

Grøn Open Access refererer derimod til publicering i et kvalitetssikret tidsskrift koblet med parallelarkivering af den endelige kvalitetssikrede version af forskerens artikel i et digitalt arkiv – et repository – hvortil der vil være åben adgang for alle

Styrelsen for Forskning og
Uddannelse

interesserede via internettet – eventuel efter en karenperiode, hvis tidsskriftet kræver det.

Grøn Open Access er en hurtig og omkostningseffektiv metode til at sprede de kvalitetssikrede og efterspurgte videnskabelige artikler. Grøn Open Access er ikke en ændring af den eksisterende kvalitetssikring fra forlagenes side men betyder blot, at den endelige kvalitetssikrede version af artiklen arkiveres i og formidles fra et repositorium med Open Access via internettet.

Implementeringen af Open Access i Danmark sker med udgangspunkt i følgende fokusområder:

- Implementeringen af Open Access sker via et forpligtende samarbejde mellem de ansvarlige aktører.
- Implementeringen af Open Access skal underbygge, at det fortsat er muligt for danske forskere at publicere i de mest anerkendte nationale og internationale tidsskrifter.
- Forskningsinstitutionerne og professionshøjskolerne skal implementere Open Access fortrinsvis via den grønne model, dvs. parallelarkivering af kvalitetssikrede forskningsartikler i institutionelle eller emnespecifikke digitale arkiver (repositorier) med Open Access. Den gyldne model kan dog anvendes, når den ikke medfører en forøgelse af udgifterne til forskningspublicering.
- Forskningsinstitutionerne og professionshøjskolerne opfordres til i videst muligt omfang at minimere brugen af hybrid Open Access også kaldet "double dipping" (både betaling af licens og APC for frikøb af artikel til Open Access), da det vil øge publiceringsudgifterne.
- Forskningsinstitutionerne og professionshøjskolerne skal opfordre forskerne til at udnytte deres rettigheder til at publicere Open Access, herunder kan institutionerne overveje at lade Open Access tælle positivt i meriteringen af den enkelte forsker.
- Forskningsinstitutionerne og professionshøjskolerne skal informere og bistå forskerne omkring den praktiske brug af infrastrukturen ved at publicere i Open Access, f.eks. i form af klare retningslinjer og assisterende personale.
- Forskningsinstitutioner og deres repræsentanter, herunder Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek skal gennem forhandlinger med de videnskabelige forlag arbejde for, at forskere har ret til at arkivere den endelige kvalitetssikrede version af deres videnskabelige artikler i et digitalt arkiv. Som en del af denne indsats skal forskningsinstitutionerne og DEFF arbejde for, at Open Access-arkiveringen kan realiseres inden for maksimalt 12 måneder.
- De offentlige forskningsfinansierende fonde skal understøtte, at deres Open Access-politik overholdes af bevillingsmodtagerne og skal hvert andet år evaluere politikens effekt.

Styrelsen for Forskning og
Uddannelse

- De private forskningsfonde opfordres til at udvikle Open Access-politikker.
- Uddannelses- og Forskningsministeriet vil en gang årligt monitorere implementeringen af Open Access via Open Access Indikatoren (OAI) for at understøtte, at alle parter gør deres ypperste for at udvikle og udbrede fri tilgængelighed til danske forskningsresultater. Uddannelses- og Forskningsministeriet vil med dette mål for øje forpligte sig til at drive og udvikle Open Access Indikatoren efter brugernes behov under forudsætning af, at den fornødne finansiering kan tilvejebringes.
- Uddannelses- og Forskningsministeriet vil gennem samarbejde med interessenterne oplyse virksomhederne om mulighederne for at få gratis adgang til videnskabelige artikler.
- For en effektiv anvendelse af forskningsresultaterne er det nødvendigt at skabe én velfungerende platform for en samlet formidling af danske forskningsresultater. Uddannelses- og Forskningsministeriet vil med dette mål for øje forpligte sig til at drive og udvikle den Danske Forskningsdatabase (DDF) efter brugernes behov under forudsætning af, at den fornødne finansiering kan tilvejebringes.
- Det skal fortsat være muligt at publicere i dansksprogede tidsskrifter. Uddannelses- og Forskningsministeriet vil med dette mål for øje drive og udvikle en Open Access platform for danske tidsskrifter efter brugernes behov under forudsætning af, at den fornødne finansiering kan tilvejebringes.
- Mens implementeringen af Open Access fortrinsvis skal ske via den grønne model, skal Uddannelses- og Forskningsministeriet i samråd med Danmarks Elektroniske Fag og Forskningsbibliotek (DEFF) løbende følge med i den internationale udvikling og undersøge mulighederne for andre – på lang sigt – omkostningseffektive modeller (gylden model, Big deals m.v.), der kan fremme overgangen til fuld Open Access.
- Uddannelses- og Forskningsministeriet vil arbejde for at fremme Open Access-dagsordenen på europæisk plan i en økonomisk bæredygtig retning.

Samlet set vil samarbejde omkring disse fokusområder danne grundlag for den bedst mulige implementering af Open Access og derved bidrage til, at Danmark udnytter forskningen på optimal vis til gavn for hele samfundet.

Strategien vil blive evalueret i 2021-2022.

Styrelsen for Forskning og
Uddannelse